Vastine
22.03.2021

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Työ- ja elinkeinoministeriön vastine valiokunnan saamiin asiantuntijalausuntoihin: HE yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta (HE 27/2021 vp ja täydentävä HE 37/2021 vp)

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa vastineensa valiokunnalle toimitettuihin asiantuntijalausuntoihin ja kuulemistilaisuudessa esiin tuotuihin seikkoihin lausuen seuraavaa:

HE 27/2021 vp kustannustuen kolmannesta kierroksesta

Lausunnoissa suhtauduttiin kustannustuen kolmanteen hakukierrokseen myönteisesti ja nähtiin tuki olennaisena covid 19-pandemian tässä vaiheessa ottaen huomioon pandemian aiheuttamat merkittävät vaikeudet yritysten liiketoiminnalle. Useissa lausunnoissa esitettiin kuitenkin muutoksia hallituksen esitykseen.

1. Tukikausi

Lausunnoissa tukikauteen ei juuri esitetty muutoksia, joskin Suomen yrittäjien mukaan tuen nopean maksamisen mahdollistamiseksi tukikauden tulisi päättyä 31.1.2021. Kuitenkaan tuen maksaminen ei teknisesti ole mahdollista ennen huhtikuun loppua, minkä vuoksi hallituksen esityksessä esitetään tukikaudeksi 1.11.2020-28.2.2021.

Music Finland ry:n lausunnossa esitetään tukikaudeksi pienten yritysten osalta 1.6.2020-28.2.2021, jolloin tukea voisivat hakea aiemmilla kierroksilla tuen ulkopuolelle jääneet yritykset uusituin ehdoin. Myös Palkansaajien tutkimuslaitoksen lausunnossa esitettiin joko erillistä tukikierrosta tai pidempää tukikautta pienille yrityksille ja yksinyrittäjille. Music Finland ry toteaa lisäksi, että nyt esitetty vertailukausi ei toimi alan yrityksille. Vastaavasti Teknologiateollisuus esittää lausunnossaan, että tukikausi voi olla mikä tahansa 3-6 kuukauden mittainen jakso aikavälillä 1.6.2020 – 28.2.2021 ja vertailujakso on vastaava jakso vuotta aiemmin.

Kustannustuen toimeenpanossa on pidetty tärkeänä muun muassa korvauksien haun helppokäyttöisyyttä ja päätösten nopeutta. Tästä syystä hallituksen esityksen valmistelussa on lähdetty siitä, että yksinkertaisen käsittelyn varmistamiseksi tuki- ja vertailukausien tulisi olla kaikille hakijoille samat. Valmistelussa kuitenkin huomioitiin, että yrityksistä osa ilmoittaa arvonlisäveronsa kalenteri- tai neljännesvuosittain, mikä on huomioitu esityksessä tuen laskennassa.

2. Toimialarajaus ja tuen harkinnanvaraisuus

Joissakin lausunnossa esitettiin toimialarajauksesta luopumista. Kuitenkin näissäkin ja useassa muissa lausunnoissa painotettiin sitä, että olennaisinta on, että tukea voidaan myöntää harkinnanvaraisin perustein myös toimialarajauksen ulkopuolisille toimialoille, mutta korostettiin, että harkinnanvaraisuuden edellytysten on oltava selkeät. Toisaalta Palkansaajien tutkimuslaitoksessa katsottiin, että tiukemmalle rajoitukselle esimerkiksi kustannustukeen oikeutettujen toimialojen suhteen olisi perusteita, sillä kriisin jatkuessa olisi syytä kohdentaa tukea entistä enemmän juuri niille toimialoille, jotka edelleen kärsivät pandemian takia ja joilla ei ole mahdollisuutta sopeutua valitsevaan tilanteeseen.

Hallituksen esityksen mukaisesti, mikäli yrityksen toimialaa ei ole mainittu valtioneuvoston asetuksessa, yritykselle voitaisiin tästä huolimatta myöntää kustannustukea, jos yrityksen liikevaihto on laskenut erityisen painavista COVID-19 -pandemiaan liittyvistä syistä ja muut tuen myöntämisen edellytykset täyttyvät. Erityisen painavat COVID-19-pandemiaan liittyviä syitä on tunnistettu kustannustuen toisen kauden aikana hakijayritysten ilmoittamien syiden perusteella. Tällaisiksi syiksi on kustannustuen edellisten kierrosten perusteella tunnistettu julkishallinnon määräämät rajoitukset, kansainväliset matkustusrajoitukset tai -suositukset, myynnin hidastuminen tai estyminen siksi, että asiakkaat välttävät lähikontakteja, asiakkaiden kulutustarpeiden muutos pandemian aikana (esim. etätyöstä johtuen), B2B-myynnin (yritysmyynnin) hidastuminen tai estyminen koronapandemian vuoksi, kansainvälisten materiaali- tai tuotetoimitusten hidastuminen tai estyminen, ulkomaisen työvoiman saatavuuteen liittyvät haasteet, yrittäjän tai keskeisten työntekijöiden työkyvyn heikkeneminen pandemian vuoksi (myös karanteeni tai altistuminen). Hakemuskäsittelyssä on havaittu tarve selkeyttää ja yksinkertaistaa syiden ilmoittamista hakulomakkeessa.

Kustannustuen toisella kierroksella hakijat ovat valinneet parhaiten tilannettaan kuvaavan syyn hakemuksen luettelosta, mutta sen lisäksi täydentäneet kuvausta vapaamuotoisella tekstillä. Tämä on todettu hakijoita kuormittavaksi tavaksi ja voi asettaa hakijat myös osin eriarvoiseen asemaan riippuen hakijan kyvystä perustella liikevaihdon laskun syitä. Siksi tarkoitus on kolmannella hakukaudella, että hakijayritys voisi hakemuksessa valita luettelosta omaan tilanteensa sopivan syyn ilman tarvetta perustella asiaa tarkemmin. Ainoastaan, jos syytä ei ole luettelossa, hakijan tulisi perustella pandemian vaikutus erikseen. Valtiokonttori voi kuitenkin pyytää hakijoilta lisätietoja hakemuksen käsittelyn aikana varmistaakseen, että liikevaihdon lasku liittyy nimenomaan COVID-19 –pandemiaan.

3. Liikevaihdon muutos ja omavastuu

Kuten aiemmilla kustannustukikierroksilla, kustannustuen ehtona olisi hallituksen esityksen mukaan, että tukea hakevan yrityksen pandemiakauden kuukausikohtainen keskimääräinen liikevaihto olisi 30 % pienempi kuin normaali-kauden keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto.

Useissa lausunnoissa esitettiin liikevaihdon laskuprosentin laskemista 20 prosenttiin, joissakin lausunnoissa 15 prosenttiin ja tuen laskentakaavassa käytetyn omavastuuprosentin laskemista vastaavalla tavalla tai nousevasti riippuen liikevaihdon muutoksen suuruudesta.

Kustannustuen tavoitteena on kohdentaa tuki erityisesti niihin yrityksiin, joiden liikevaihto on pudonnut eniten koronapandemian vuoksi. Tästä syystä liikevaihdon lasku ja kustannusten omavastuu on määritelty 30 prosentiksi aiemmilla kustannustukikierroksilla. Lisäksi aiemmassa yksinyrittäjätuessa ja EU:n komission tukipuitteessa, vaikkakin toisessa tukiohjelmassa, käytetään samaa liikevaihdon laskuprosenttia.

Muutoksen merkittävän kustannusvaikutuksen vuoksi hallituksen esityksessä ei ole esitetty muutosta liikevaihdon laskuprosenttiin eikä omavastuun suuruuteen. Liikevaihdon laskuprosentin laskemisen 20 prosenttiin arvioitiin lisäävän tuen kustannuksia merkittävästi, noin 50

%. On huomattava, että tämän kustannusvaikutuksen lisäksi toteutettaviksi ehdotetuilla muutoksilla – tuen alarajan lasku, työnantajan sivukulujen hyväksyminen, uusien yritysten tukeminen ja tuen enimmäismäärän nosto – on jo merkittäviä kustannusvaikutuksia, jotka nostavat kustannustuen arvioidun menekin 250-260 miljoonaan euroon, jos puolet tukeen oikeutetuista hakee, ja 500 miljoonaan euroon, jos kaikki tukeen oikeutetut hakevat tukea.

Liikevaihdon määrittelyyn liittyen MaRa ry esitti lausunnossaan, että palautetut ennakkomaksut tulisi voida vähentää arvonlisäveroilmoitusten mukaisesta liikevaihdosta. Ennakkomaksut ilmoitetaan alv-ilmoituksilla Verohallinnolle niiden maksuhetkellä, mutta kirjanpitoon ne voidaan tulouttaa varsinaisen tapahtuman suoritushetkellä, joten alv-tiedot ja kirjanpidosta näkyvät tiedot yrityksen liikevaihdon suhteen voivat olla eriävät. Valtiokonttorin mukaan ennakkomaksujen huomioiminen yrityksen liikevaihdon alenemaa määritettäessä on ollut mahdollista tapauskohtaisen harkinnan perusteella, jos yritys on esittänyt luotettavan selvityksen kirjanpitonsa perusteella. Todennäköisesti yritys korjaa palautettujen ennakkomaksujen osalta alv-ilmoitustaan, joten korjausajankohdasta riippuen oikea tieto voitaneen saada Verohallinnoltakin.

Lisäksi MaRa ry esitti lausunnossaan liikevaihdon määrittelemistä eri tavalla tietyissä erityistilanteissa, liiketoimintakaupan tai uusien toimipaikkojen avaamisen jälkeen. Kustannustuen toimeenpanossa tärkeänä on pidetty muun muassa korvauksien haun helppokäyttöisyyttä ja päätösten nopeutta. Tästä syystä hallituksen esityksen valmistelussa on lähdetty siitä, että yksinkertaisen käsittelyn varmistamiseksi liikevaihtotietojen tulee pääsääntöisesti perustua arvonlisäverotietoihin.

4. Hyväksyttävät kustannukset

Palkkakulujen osalta lausunnoissa pidettiin hyvänä, että työnantajan sivukulut hyväksytään palkkakuluiksi. Joissakin lausunnoissa esitettiin sivukulujen hyväksyttäväksi osuudeksi 30:a prosenttia palkkakuluissa. Hallituksen esityksen valmistelussa on arvioitu sopivaa sivukulujen määrää ja päädytty esittämään osuudeksi 20:a prosenttia perustuen keskimääräiseen työnantajan sivukulujen määrään ja muissa tukimuodoissa käytettyyn osuuksiin, mukaan lukien ELY-keskusten ja Business Finlandin tuet. Osuutta määriteltäessä on pyritty varmistamaan, ettei sivukulujen osalta ole riskiä ylikompensaatiosta. Lisäksi on huomioitu muutoksen arvioitu kustannusvaikutus.

Music Finlandin lausunnon mukaan yhdistys pitää hyvänä, että henkilöyritysten on mahdollista saada tukea palkkakuluihinsa perustuen YEL-vakuutusmääriin. Lausunnossa kuitenkin todetaan, että mahdollisuus sisällyttää myös muiden yksinyrittäjien palkkakulut kustannustuen joustamattomiin kustannuksiin olisi kulttuurialan selviytymisen kannalta hyvin tärkeää. Tässä on syytä korostaa, että myös toiminimiyrittäjän palkkakulut hyväksytään vahvistetun YEL-työtulon mukaisena, ei pelkästään henkilöyritysten vastuunalaisten yhtiömiesten.

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunnossa esitetään ehdotetun lain 4 § 3 kohtaa täydennettäväksi siten, että yritykset, joilla on sekä taloudellista että ei-taloudellista toimintaa, voisivat hakemuksessaan ilmoittaa vain taloudelliseen toimintaan kohdistuvien palkkojen osuuden, koska vain näiden osalta tukea voidaan myöntää. Tämä koskisi erityisesti yhdistyksiä ja säätiöitä, jotka kustannustukilaissa katsotaan yrityksiksi EU:n valtiontukisääntelyn mukaisesti siltä osin kuin ne harjoittava taloudellista toimintaa. Tyypillisesti pääosa yhdistysten ja säätiöiden tulorekisterin mukaisista palkkakuluista kohdistuu muuhun kuin taloudelliseen toimintaan. Valtiokonttorin mukaan näin on jo menetelty ja tätä voidaan täsmentää hakuohjeistuksessa. Koska kyseessä on valtiontuki, jota myönnetään taloudelliseen toimintaan, ao. kohdan nykyinen muotoilu voidaan katsoa riittäväksi, jotta yhdistykset ja säätiöt voivat hakemuksessaan ilmoittaa taloudelliseen toimintaansa kohdistuvien palkkakulujen osuuden tulorekisterin mukaisista palkkakuluista.

Joissakin lausunnoissa esitettiin, että joustamattomat kulut määriteltäisiin samalla tavalla kuin kustannustuen toisella kaudella laissa 963/2020. Nyt esitettävä muotoilu vastaa kustannustuen

ensimmäisen kierroksen muotoilua laissa 508/2020. Erityisesti Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa Ry:n lausunnossa kritisoidaan sitä, että pykälään kirjoitettu määritelmä näyttää olevan tyhjentävä, kun taas perustelujen mukaan kyse on esimerkeistä. Suomen yrittäjien lausunto oli huolissaan, ottaako muutettu määritelmä riittävästi määrin huomioon toimialojen erot.

Hallituksen esityksessä on esitetty tyhjentävää selkeämpää määritelmää tukikauden hyväksyttäville muille kuluille. Tällä pyritään selkeyttämään kulujen määritelmää sekä Valtiokonttorin että hakijan näkökulmasta. 4 § 4 kohdan määritelmä kattaisi hyväksyttävät muut kulut, ja näiden kohdassa mainittujen sisään kuuluvista kuluista on annettu esimerkkejä kohdan perusteluissa. Tarkoitus on, että kustannustuen hakemuslomakkeessa on selkeästi määritelty, mitä kuluja kuhunkin 4 § 4 kohdassa määriteltyyn kululuokkaan hyväksyttäisiin, ottaen huomioon myös toimialojen erot. Kuten Valtiokonttorin lausunnossa todetaan, hyväksyttävien kulujen yksinkertaisempi rajaus ja niiden huomioiminen yrityksen oman ilmoituksen mukaisesti on välttämätöntä tuen nopean maksatuksen varmistamiseksi.

MaRa ry esitti lausunnossaan, että menetykseksi katsotaan myös arvonalennukset ja pilalle menneet tuotteet, mutta näitä ei valmistelussa ole katsottu kustannustukilain tarkoittamiksi joustamattomiksi kuluiksi, ts. velvoitteiksi, jotka yrityksen on hoidettava, vaikka liiketoiminta on hankaloitunut pandemian vuoksi. Koneyrittäjät ry esitti puolestaan kustannuksiksi osamaksuja. Valmistelussa on kuitenkin katsottu, että osamaksulla (tai esim. pankkilainalla) rahoitettavassa investoinnissa rahoitetaan yrityksen taseessa olevaa omaisuutta eikä kustannustukea ei ole tarkoitettu tällaisten yritysten investointien rahoittamiseen.

5. Tuen enimmäismäärä

Tuen enimmäismäärän nostoon oltiin pääosin tyytyväisiä. Muutamassa lausunnossa todettiin, että enimmäismäärä voisi suoraan olla tukiohjelman mukainen tuen enimmäismäärä, 1,8 miljoonaa euroa. Valtiovarainministeriö ei pidä tuen enimmäismäärän nostoa perusteltuna, vaan katsoo, että se kohdistuu lähinnä suuriin yrityksiin, joilla on paremmat mahdollisuudet rahoittaa toimintaansa markkinaehtoisesti tai esim. Suomen teollisuussijoituksen kautta. Myös palkansaajien tutkimuslaitoksen mielestä enimmäismäärän nostoa olisi pitänyt perustella kattavammin.

Useissa lausunnoissa esitettiin, että enimmäismäärä pitäisi nostaa nykyisen tukiohjelman mahdollistamaa 1,8 miljoonan enimmäismäärää korkeammaksi, Euroopan komission väliaikaisten valtiontukipuitteiden sallimaan 10 miljoonaan euroon. Tämä edellyttäisi kuitenkin uutta tukiohjelmaa ja uutta ilmoitusta Euroopan komissiolle, mitä on tarkasteltava erillisenä tästä esityksestä.

Joissakin lausunnoissa esitettiin myös, että Suomi laskisi tuet yhteen yksittäisen yrityksen tasolla eikä konsernitasolla. Kustannustuki perustuu Euroopan komission väliaikaiseen valtiontukipuitteeseen, jossa noudatetaan komission määritelmää valtiontuesta. Määritelmän mukaan tuen kasautumista arvioidaan konsernitasolla. Jos tuen enimmäismäärässä haluttaisiin huomioida pelkästään yksittäisen yrityksen tuet, tämä pitäisi ilmoittaa komissiolle erillisenä Euroopan Unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107(2)(b) artiklan mukaisena tukiohjelmana, ei tilapäisen valtiontukipuitteen mukaisena tukiohjelmana.

6. Tuen alarajan alle jäävien tukien nosto 2000 euroon

Pääosin tuen alaraajan alle jäävien tukien nostamiseen 2000 euroon suhtauduttiin myönteisesti. Suomen yrittäjien lausunnossa esitettiin alarajan laskemista 1000 euroon ja tuen osuuden määrittelemistä pienten yritysten osalta 90 %:ksi kustannuksista. Myös Palkansaajien tutkimuslaitoksen lausunnossa arvioidaan, että tuen alarajan lasku voisi olla yksinkertaisempi keinoa tukea pieniä yrityksiä kuin nyt esitetty malli, joskin lausunnossa epäillään, onko pienten yritysten tuilla riittävästi vaikuttavuutta. Vastaavasti professori Uusitalon ja valtiovarainministeriön lausunnossa katsottiin, ettei näin pienillä tuilla ole vaikuttavuutta.

Valmistelussa katsottiin, että kustannustuen kolmannella kierroksella on olennaista kohdentaa entistä paremmin tukea pieniin yrityksiin ja yksinyrittäjiin. Yksinkertaisesti toteutettavaksi keinoksi katsottiin tuen alarajan alle jäävien tukin nosto tuen alarajalle 2000 euroon, jos yrityksellä on sen verran hyväksyttäviä palkka- ja muita kuluja. Tällä tavalla yritys saisi vähintään saman verran tukea kuin kevään 2020 yksinyrittäjätuesta, mutta yrityksellä olisi mahdollista saada myös enemmän tukea, jos sen tukikauden kustannukset olisivat suuret. Valmistelussa katsottiin, ettei alle 2000 euron tuilla olisi riittävää vaikuttavuutta ottaen huomioon tuen hakemista ja myöntämisestä aiheutuvat kustannukset sekä yritykselle että Valtiokonttorille.

Tuen valmistelussa arvioitiin, että hyväksymällä toiminimiyrittäjän ja henkilöyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen palkkakulut vahvistetun YEL-työtulon mukaisesti on todennäköistä, että valtaosalla pienistä yrityksistä ja yksinyrittäjistä olisi tukikauden kuluja yhteensä vähintään edelletyt 2000 euroa, eli 500 euroa kuukaudessa. YEL-työtulon alaraja vuonna 2020 oli 7958,99 euroa.

Palkansaajien tutkimuslaitoksen lausunnossa ei tueta pieniä yrityksiä koskevan vaikeuksissa olon helpotusta, jota esitetään lisättäväksi 6 § 1 momenttiin. Koska lisäys perustuu Euroopan komission tilapäisissä valtiontukipuitteissa käyttöön otettuun poikkeukseen, jonka Suomi on ilmoittanut osaksi tukiohjelmaansa, katsottiin valmistelussa, että poikkeuksen käyttöönotto voi mahdollistaa pienten yritysten tukemisen, vaikka ne olisivat vaikeuksissa, jotta yrityksen voivat jatkaa toimintaansa pandemian jälkeenkin.

7. Uusien yritysten tukeminen

Uusien yritysten tukemisen osalta esitetään erilaisia näkemyksiä. Professorin Uusitalon lausunnon mukaan kohta on epäselvästi kirjoitettu. MaRa ry:n lausunnon mukaan momentin pitäisi soveltua yrityksiin, jotka ovat aloittaneet toimintansa 1.1.2020 tai sen jälkeen, koska yrityksen perustamisesta voi mennä jonkin aikaa ennen kuin toiminta päästään aloittamaan esimerkiksi, jos toiminta edellyttää lupia. Suomen yrittäjien lausunnon mukaan myös toimialarajauksen ulkopuolisia uusia yrityksiä pitäisi tukea.

Edellisillä kustannustukikierroksilla uudet yritykset ovat jääneet tuen ulkopuolelle, koska niille ei ole voitu osoittaa liikevaihdossa tapahtunutta muutosta pandemia-ajan ja normaaliajan välillä. Nyt esitetään, että valtioneuvoston asetuksessa säädetyillä toimialoilla toimiville 1.1.20 tai sen jälkeen perustetuille yrityksille voitaisiin myöntää tukea toimialan keskimääräisen liikevaihdon muutoksen perusteella. Uusi yritys on määritelty perustamisen mukaan samalla tavalla kuin kustannustuen toisella kierroksella laissa 963/2020. Valmistelussa katsottiin, että harkinnanvarainen tuen myöntäminen ei olisi mahdollista näille uusille yrityksille, koska yrityksen liikevaihdon muutosta ei voida osoittaa.

8. Osingonjakokielto

Professori Uusitalon lausunnossa esitetään, että tuen parempaa kohdentumista voitaisiin edistää lisäämällä tukiehtoihin vaatimus, jonka mukaan tukea saava yritys ei voi maksaa osinkoja vuoden 2021 tuloksen perusteella.

Kustannustukilain 11 §:n mukaan yritykselle myönnetyn kustannustuen määrä vähentää päättyvältä tilikaudelta laadittavassa tilinpäätöksessä varojenjakoon käytettävissä olevaa vapaata omaa pääomaa, jollei yritys palauta saamaansa tukea valtiolle ennen tilinpäätöksen vahvistamista. Kustannustukilaista annetun hallituksen esityksen (HE 91/2020 vp) perustelujen mukaan kustannustukea ei tule käyttää voitonjakoon omistajille tai muuhun varojenjakoon yrityksestä. Pykälään ei esitetä muutosta tässä hallituksen esityksessä.

9. Kustannustuen kohdentaminen ja kustannukset

Erityisesti MaRa ry:n lausunnossa kritisoidaan sitä, että kustannustukeen arvioidaan kuluvan vähemmän rahaa, 260 miljoonaa euroa, kuin mitä kustannustukimomentilla on kustannustuen edellisten hakukierrosten jälkeen, 370 miljoonaa euroa. On huomattava, että todellinen kustannustuen käyttö voi poiketa merkittävästi sille varatusta määrärahasta.

Hallituksen esityksen valmistelussa kustannusta on pyritty arvioimaan pohjautuen kustannustuen toisella kierroksella tukeen oikeutettujen ja tukea hakeneiden yritysten määrään sekä syksyn 2020 saatavilla olleisiin ALV-tietoihin. Kunkin ehdotetun muutoksen kustannusvaikutusta on arvioitu erikseen ja lisäksi on arvioitu kaikkien muutosten yhteistä kustannusvaikutusta.

Arvion mukaan kustannustuen summa kolmannella hakukaudella olisi noin 260 miljoonaa euroa, mutta lopullinen tukisumma voi poiketa tästä arviosta hyvin merkittävästi. Arviossa on pyritty huomioimaan sekä toimialaehdon täyttävät, että toimialojen ulkopuoliset yritykset. Jos kaikille toimialaehdon täyttämättömille yrityksille maksettaisiin tukea, tuen arvioitu kokonaissumma kaksinkertaistuisi, ollen yli 500 miljoonaa euroa. Arviossa on pyritty huomioimaan, että kaikki yritykset eivät hae tukea, vaikka olisivat siihen oikeutettuja. Kustannustuen edellisissä vaiheissa näiden yritysten osuus saattoi olla jopa 50 prosenttia tukeen oikeutetuista yrityksistä. Lisäksi yritysten liikevaihdot ovat saattaneet laskea enemmän nyt ehdotettavalla kustannustukikaudella verrattuna tuen toiseen hakukauteen.

Professori Uusitalon lausunnossa todetaan, että kustannustuen tarve on pienempi kuin koronakriisin alussa ja samalla tuen vääristävät vaikutukset ovat aikaisempaa suurempia ja aikaisempaa suurempi osa tuesta todennäköisesti menee yrityksille, joiden liikevaihdon pieneneminen ei varsinaisesti johdu koronaepidemiasta. Tämän vuoksi olisi syytä harkita kustannustuen korvaavista vastikkeellisilla tuilla, takauksilla ja yritysten rahoituksen saatavuuden turvaamisella.

Vastaavasti Palkansaajien tutkimuslaitoksen lausunnossa todetaan, että verrattuna kustannustuen ensimmäiseen hakukierrokseen nyt on jo enemmän tietoa, miten tukea voidaan entistä paremmin kohdentaa juuri pandemiasta eniten kärsineille yrityksille. Lausunnossa todetaan, että kustannustuki ei välttämättä ole paras tapa auttaa kaikkia koronasta kärsineitä toimialoja, kuten tapahtuma-alaa. Lisäksi PTL katsoo, että kriisin pitkittyessä tehokkaaseen kohdentumiseen on kiinnitettävä yhä enemmän huomiota, koska jatkuvalla kustannustuella on haitallisia kannustinvaikutuksia. Kun yritykset alkavat odottaa kustannustukea jatkossa, niillä on vähemmän kannustimia sopeutua pandemiaan ja sen jälkeiseen aikaan. Siksikin kustannustuesta pois siirtymistä tulee jo alkaa valmistella ja siirtyä vastikkeellisempiin yritystukien muotoihin. Vaikka kustannustuelle on edelleen koronatilanteen mukaan perusteita, sitä olisi syytä kohdentaa tehokkaammin etenkin tulevaisuudessa. Lisäksi on epävarmaa voisiko yritysten kustannustukeen käytettävät varat palvella yhteiskuntaa tehokkaammin, jos osa niitä kohdennettaisiin tukemaan pandemian aiheuttamia muita haittoja. PTL:n näkemyksen mukaan kustannustuen kohdentaminen pikemminkin heikkenee esityksessä ja tukea pyritään laajentamaan suuremmalle osalle yrityksiä, missä tuen haitalliset vaikutukset voivat korostua.

Lopuksi

Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan hallituksen esitystä HE 27/2021 vp ei ole valiokuntaan toimitettujen lausuntojen perusteella tarpeen muuttaa. Lausunnoissa esitettyjä näkemyksiä voidaan huomioida covid 19 –pandemiaan liittyvän tukikokonaisuuden kehittämisessä jatkossa.

HE 37/2021 vp sulkemiskorvauksesta

HE 37/2021 koskevissa lausunnoissa on esitetty seuraavia näkökohtia.

Korvattava jakso (vähintään 15 vrk) on liian pitkä ja karsii mahdolliset lyhyemmät sulkujaksot pois. Korvattavan jakson olisi parempi olla 14 vrk. (Mara, SAK)

Korvauksen tulisi alkaa jo 8.3., jolloin ravintolat käytännössä suljettiin, vaikka sulku virallisesti alkoi 9.3. (Mara)

Enimmäiskorvausta nostettava suurten yritysten osalta 10 miljoonaan euroon (Mara, Compass Group Finland, PAM ry)

Ulosmyynnin osuutta liiketoiminnasta ei tulisi velvoittaa poistamaan tuen piiriin kuuluvasta liiketoiminnasta. (Mara, PAM ry)

Muiden kulujen osalta 70% korvausosuutta pidetään liian pienenä, ja useassa lausunnossa vaaditaan korvauksia suoritettavaksi täysimääräisenä. (Mara, Suomen Kauppakeskusyhdistys ry)

Vertailukauden tulisi olla valittavissa. (Mara, Suomen Kauppakeskusyhdistys ry, PAM ry, SAK)

Säännös, jonka mukaan myönnettävä tuki ei saa ylittää tukikauden kuluja, voi jättää sulkemiskorvauksen huomattavasti pienemmäksi henkilöstön ollessa lomautettuna. Yritykset eivät ole voineet suunnitella toimintaansa ja esim. jättää henkilökuntaa lomauttamatta, koska ehdot eivät ole olleet ennakkoon tiedossa. (PAM ry, SAK)

Kongressi- ja tapahtumaravintolat ja avoimet henkilöstö- ja opiskelijaravintolat, jotka on suljettu lain mukaisesti, ovat oikeutettuja valmisteilla olevaan korvaukseen sulkemisesta. Henkilöstöravin-tolat saavat olla auki, mutta taloudellisia toimintaedellytyksiä ei ole. (Compass Group Finland)

Palkkakustannusten kohdentamista nimenomaan sulkuajalle esittää SAK.

Yleensä ottaen sulkukorvausesitystä kannatetaan, mutta kritiikkiä tulee nopeasta valmistelusta ja tavanomaisten kuulemiskäytäntöjen sivuuttamisesta. Erityisesti SAK arvostelee valmistelua ennakoinnin pettämisestä – pandemian jatkuttua jo varsin pitkään olisi sulkutilanteen pitänyt olla aikaisemmin ennakoitavissa. Mikäli tukiehdot olisivat olleet ennakkoon julkisia, yritykset olisivat voineet välttää lomautuksia. Professori Maliranta korostaa tukipolitiikan kehittämistarvetta siirryttäessä pandemiatilanteesta kohti yhteiskunnan avaamista huomauttaen myös, että jatkuessaan pitkään tukipolitiikka voi vääristää markkinoiden normaalia toimintaa.

Yleensä ottaen esitystä kuitenkin kannatetaan ja erityisen hyvänä pidetään sitä, että suurille yrityksille valmistellaan erikseen tukimuoto, jotta pienten kanssa voidaan edetä nopeasti.

Johtopäätökset

Esityksen nopeaan valmisteluun liittyvä kritiikki on aiheellista mutta myös akuutista tilanteesta johtuvaa. Näkisimme että ehdotus sulkuajan minimin laskemisesta 14vrk voisi olla helposti toteutettavissa ja vähentäisi huolta lyhyiden sulkujaksojen vaikutuksesta. Henkilöstöravintoloiden osalta toteamme, että onko tila auki vai suljettuna määräytyy muun lain kuin tämän lain nojalla.

Vertailukausi on valittu sulkua välittömästi edeltävää tilannetta vastaavaksi: lailla ei ole tarkoitus kompensoida alaa normaalitilanteeseen, ts. tilanteeseen ilman pandemiaa – liikevaihdon alenemaa kompensoimaan on luotu kustannustuki III.

Tiedossa on jo, että ravintoloiden sulkua koskevaa lakia tullaan jatkamaan. Näin pykälän 4 momentissa olevat sanat ”ensimmäisen korvaushakemuksen lähettämisen jälkeen” olisi syytä poistaa jotta uutta sulkukautta koskeva hakemus voidaan saattaa asianmukaisesti vireille.

Lisäksi on ilmennyt, että ravintola-ala on pitänyt ongelmallisena toimitilan sisällä tapahtuvan toiminnan ja niin sanotun ulosmyynnin erottamista toisistaan. Kyseessä on kuitenkin yrityksen oma ilmoitus, joka voi olla myös perusteltu arvio toimintojen keskinäisestä suhteesta.

Maija Lönnqvist, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö
Mikko Huuskonen, teollisuusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö